



# Het Kosterluik

Heemkundevereniging Sprang-Capelle

Jaargang 11  
2017

Redactieadres: Schoolstraat 20, 5161 ZD Sprang-Capelle, tel. 0416-312210

Redactieleden: Koos Nieuwenhuizen, Rien Visser, Netty Waarts

no. 3  
oktober

## Van de redactie

Herfst, de mooiste tijd van het jaar. In de natuur zijn veel planten en bomen uitgebloeid. Maar in het verenigingsleven bloeit alles weer op. U leest hier het eerste 'Kosterluik' na de vakantie. Vergeet niet het stuk van de voorzitter te lezen. Interessant nieuws over een van de drie kiosken die ons dorp rijk was. Verdwenen uit het dorpsgezicht en nu .....



Het doet de redactie goed dat u gereageerd hebt op de groepsfoto die in het vorige nummer stond. Het bleek dat de foto veel tongen losmaakte. Het wordt bijna een gezelschapsspel om te achterhalen wie er nu op staan. Maar we zijn er nog niet zoals u verder in dit nummer kunt lezen.

Met die groepsfoto hebben we toch weer een doel bereikt: namelijk dat we geïnteresseerd zijn in uw reacties. Dus schroom niet om vrijmoedig commentaar te leveren op de inhoud van dit blad. Interactie stellen we op prijs. Suggesties voor nieuwe rubrieken zijn altijd welkom. Het 'Kosterluik' is tenslotte van

en voor de leden van onze heemkundevereniging.

Wij wensen u veel leesplezier en een mooie start van een actief winterseizoen.



Rien Visser

## Van de voorzitter



De zomer ligt achter ons en de vergader- en lezingencyclus is weer begonnen. Maar enkele bestuursleden hebben deze zomermaanden een bijzondere en verrassende ontdekkingsreis gemaakt. Een inwoner van Waalwijk mailde mij begin augustus: *'Ik heb een woning in Waalwijk gekocht. In de tuin staat de oude muziekkiosk van Sprang-Capelle. Bestaat er interesse in Sprang-Capelle voor deze historische kiosk?'* Natuurlijk heeft een heemkundevereniging daar interesse in. In gedachten zagen wij als bestuur de kiosk al weer pronken op de vertrouwde plek tussen de Wendelnesseweg-Oost en de Schoolstraat. Onze bouwkundige Sjaak de Bie ging in Waalwijk een kijkje nemen naar de echtheid en de materiële

staat van deze kiosk. Oei, hij constateerde dat het NIET dé kiosk uit Capelle was. Maar toch had hij in ons dorp gestaan. Onderzoek op internet en bij Salha (Streekarchief) met medebestuurder Koos Nieuwenhuizen naar oude foto's en andere informatie bracht aan het licht dat deze kiosk wel degelijk in Sprang-Capelle had gestaan, en wel naast het voormalige gemeentehuis aan de Raadhuisstraat. Inmiddels hebben zij veel meer gegevens verzameld en contacten gelegd met verenigingen en personen. Nu blijkt er nog een derde, mobiele kiosk te zijn geweest. Kortom: de kiosk van Capelle, die is niet meer. Alle materialen zijn vernietigd. Maar er zijn dus twee andere in beeld gekomen.

Hebt u nog foto's, filmopnamen of andere wetenswaardigheden met betrekking tot de kiosk in de Vrijhoeve? Die zijn bij ons van harte welkom.

En zo ziet u waar een mailtje midden in de zomer al niet toe kan leiden!

De excursie naar Utrecht hebben wij inmiddels achter de rug. De werkgroep 'Sprang-Capels dialect' start volgende maand om schriftelijk (woordenboek, spelling etc.) maar ook audiovisueel ons dialect vast te leggen voor het nageslacht. Hebt u belangstelling? Neem gerust contact op met Sjaak de Bie.

Uiteraard zie ik u graag op onze volgende lezing donderdag 26 oktober a.s. Lucinda Timmermans, een oud-plaatsgenote, neemt ons dan mee naar de tijd van de secco's en zal ons o.a. informeren over de middeleeuwse kunst.

*Piet Pruijssers*

## **Verlag van de kleine excursie op zaterdag 24 juni naar het Landgoed Plantloon**

Er hadden zich 24 leden aangemeld voor deze kleine excursie en dat was 'maar' de helft waarop de organisatoren hadden gehoopt. We hadden dan ook aan één duingids, in de persoon van Bert Thisen, voldoende.

Bij café Het Galgenwiel kwamen we bij elkaar. Het gebak was eerder bij ons dan de koffie en werd pas geserveerd toe we compleet waren. De start was dan ook in 'slow motion'.



Bert begon de rondleiding aan de overkant van het café, waar het echte Galgenwiel ligt. Beide delen van de naam zijn echter niet geheel passend. De galg van de gemeente Waalwijk heeft hier niet gestaan, maar aan de overkant waar nu huizen staan is het galgenveld geweest. Daar werden de terechtgestelden tentoongesteld om mensen die Waalwijk binnen kwamen te laten zien wat er met wetsovertreders werd gedaan. De meeste wielen die wij hier kennen, hebben een ronde vorm, maar het Galgenwiel is langwerpig. Het water van de Dommel en de Aa, dat van 's-Hertogenbosch kwam en eigenlijk via de Baardwijkse Overlaat naar de Maas moest, kwam in 1656 met groot geweld langs de Meerdijk en vormde daarbij het Galgenwiel. Direct na het café werd de dijk doorbroken en stroomde het water richting de Maas. Bij graafwerkzaamheden is deze geul gevonden. Na de aanleg van het Drongelens kanaal had de Meerdijk geen functie meer en is daarom vanuit Sprang tot het Galgenwiel afgegraven. De aanzet van het restant van de Meerdijk is nog gebruikt als schietberg voor de 19<sup>e</sup>-eeuwse marechaussee. Voor de berg

stonden schietschijven waarop werd geschoten, de berg was de kogelvanger die missers moest opvangen.

We wandelen naar het Galgenwiel en kunnen dit via een drijvende brug oversteken. De brug is gebouwd van de voormalige aanlegsteigers van het veer Kruiningen-Perkpol-der. We wandelen nu het landgoed binnen, waarin de vele dijken en kades opvallen. Ook zijn nog steeds de bospercelen zichtbaar, die tot de jaren 60 in de vorige eeuw werden gebruikt voor de productie van dennenhout. Willem Timmermans, oprichter van Noord-Brabant Verzekeringen in Waalwijk, begon in 1860 met het aankopen van delen van het gebied. Het duurde tot 1922 voordat alle delen van het huidige landgoed waren aangekocht. In 1968 kwam het landgoed in bezit van Natuurmonumenten. We wandelen via de Melkdijk en Hoevenaarsdijk naar de eerstgebouwde boerderij Hoeve Plantloon op het landgoed. Het landschappelijk karakter van het landgoed valt op door de vele indrukwekkende lanen met prachtige, rode beuken en eiken en de beplantingen op de dijken en kades. De Melkdijk is afgezet met planten omdat de paarden het zand van de dijk 'wegreden'.



Opvallend tegenover Hoeve Plantloon zijn de Drie- en Zevenweitjes. Langs de weitjes zijn elzenhagen geplant. De weitjes zijn in beheer als hooiland en worden nabeweid met koeien, paarden of schapen.

Naast de Hoeve Plantloon is rond 1900 Villa Plantloon gebouwd met restmaterialen van bouwketen, die tijdens het graven van het Drongelens kanaal als onderkomen voor de opzichter dienden. Het (zomer)vakantiehuis diende als onderkomen voor de beheerders van Landgoed Plantloon. Dit werden de dochter en schoonzoon van de heer Timmermans.

Bert maakt ons attent op de resten van de Turfvaart. Deze vaart is in 1396 aangelegd door Paulus I van Haestrecht, de heer van Venloon (Loon op Zand). Omdat de turfschuiten bij overschrijding van een grens tolgeld moesten betalen, zocht Paulus I een waterweg over Brabants grondgebied. De Turfvaart, ca. 20 km lang, liep van Loon op Zand naar de Dieze in 's-Hertogenbosch, waar de turfschuiten hun ladingen losten. Stroomopwaarts zijn diverse sluisjes gebouwd, en de vaart heeft zeker meer dan 200 jaar dienst gedaan, want in 1620 was alle turf afgegraven. In het midden van het

landgoed stond ook een brandtoren, maar die is in de jaren 80 afgebroken. De leefgebieden worden verbeterd door biologisch werkende boeren in het gebied te laten werken en ook het aantal poelen uit te breiden, ten gunste van amfibieën en libellen.

Dat was weer eens een interessante excursie in onze eigen omgeving.

*Johan Rosenbrand*

## **Jubileumavond 26 juni 2017 van de heemkundevereniging Sprang-Capelle**

Wat een fantastische avond is het geworden!

Na drie maanden voorbereiding is deze avond echt de bekroning van al het verrichte werk.

Zestig jubilarissen hebben deelgenomen aan deze avond, waarop zij worden geëerd vanwege hun zeer lange lidmaatschap van onze vereniging. Alle leden die langer lid zijn dan 25 jaar zijn uitgenodigd. Het grootste deel hiervan heeft gehoor gegeven deze avond tot een succes te maken. Helaas hebben veel jubilarissen niet kunnen deelnemen vanwege hun gezondheidstoestand. Wij zullen hun oorkonden bij hen afleveren.

Met de dertig begeleiders en het bestuur zijn 100 personen deelachtig aan dit evenement.

Na het gebak met de koffie of thee is de avond om 20.00 uur geopend door de voorzitter.

Hij vertelt over de ballotagecommissie die de eerste jaren de leden heeft toegelaten tot de vereniging. Deze lijsten zijn bewaard gebleven en kunnen ons vertellen wie wanneer lid is geworden van onze vereniging.

Nu breekt het moment aan dat de aanwezige jubilarissen zullen worden vastgelegd op een groepsfoto, met daarboven de oorkonde geprojecteerd.



Na dit gezellige intermezzo wordt door drs. J. Hendriks een zeer interessante lezing gehouden over 'Zichtbare voorouders' als kenmerken in het landschap. Hij vertelt en laat beelden zien over tumuli en hunebedden van 3400 jaar voor Christus. Ook komen de urnenvelden in Brabant en Weert aan de orde. Waar voorheen 600 grafheuvels waren, zijn er nu nog 140 over. Ook de grafinhoud van twee zeer grote monumenten, met een diameter van 60 en 48 meter, in Hochdorf (Duitsland) en Vix (Frankrijk) van 540 en 530 voor Christus krijgen de aandacht. De grafinhoud bestaat uit kunstvoorwerpen, wagens, wijnvaten en sierraden.



Aan het eind van de avond neemt de voorzitter het woord en sluit de presentatie af, waarna hij aan de twee ereleden de oorkonden uitreikt en bloemen overhandigt. De overige jubilarissen kunnen hun oorkonden ophalen bij de tafels en krijgen een bloemenbon mee.

Zo eindigt tot ieders tevredenheid een zeer geslaagde avond, waarop de vereniging aandacht heeft geschonken aan haar oudste en trouwste leden die de vereniging groot hebben gemaakt.

*Hans Bakkenist*

## **Boeren, burgers en buitenlui op zaterdag 9 september**

Dat was een natte bedoening op de Open Monumentendag van zaterdag 9 september. Je moest wel goed plannen om droog op het evenemententerrein te komen. Zo tegen twee uur was een geschikt moment. Je werd op het terrein verwelkomd door de brandweer, die vond dat er niet genoeg water van boven was gekomen.

Erg druk was het niet. Maar dat deerde Dirk Mandemakers niet, want hij dorste er lustig op los. Wel iedere keer naar de lucht kijkend om het stro droog binnen te krijgen. De vochtige lucht had een voordeel, het stookt niet zo bij het dorsen.



Je kreeg toch echt een buitenluigevoel als je in de koets stapte en een rondje op het terrein maakte. Het werk van de schaapherder kon je dan ook goed bekijken. Ik vraag me altijd af wie het nu het meest naar de zin heeft: de schapen, de herdershond of de herder. In dit geval vond ik dat de hond de dag van zijn leven had. Prachtig hoe hij de schapen iedere keer weer naar de herder dreef.

Precies op tijd was ik bij de oldtimers van Leo Sniijders en Dirk van Pas. Ik kon lekker schuilen in de Mercedes uit 1954. Zat ik ook eens in een Mercedes, en wat voor een!

Het was tijd voor de fietstocht. De lucht helder blauw en

de zon scheen. We peddelden rustig via de Hogevaart en Kruisvaart naar Capelle. Daar staan nog heel wat gebouwen die passen bij Open Monumentendag. Alleen ..... ze waren niet open. Je moest het doen met informatie uit een mooi boekje. Bij nader inzien bleek het boekje een schat aan informatie te bevatten over veel monumentale gebouwen in Sprang-Capelle, Waalwijk en Waspik.

Ik ben toch even afgestapt bij Villa Cornelia aan de Nieuwevaart, de oude burgemeesterswoning. Wat een fontein staat er in de tuin. Jammer dat ik geen water zag, 't zou helemaal passen bij deze dag.

De fietstocht leidde ons langs veel boeren, burgers en buitenlui. Dat begrijpt iedereen als je via de Wittedijk en de Rechtvaart richting Sprang fietst.

In de Van der Duinstraat gestopt bij de oud-pastorie van de Gereformeerde kerk. Jammer dat ik mijn verrekijker niet bij me had. Opvallend moesten de gesmoorde kruispannen zijn op het dak. Dat merk je zo een-twee-drie niet op als je voorbij fietst.

De hervormde kerk in Sprang was wel open, helemaal passend bij Open Monumentendag.

Op de terugweg nog even stilgestaan bij de molen. Wat een fier monument hebben ze in Sprang.



Wat moet er een werk verzet worden om zo'n dag te organiseren. Daarom een speciaal dankwoord voor Koos Nieuwenhuizen, Johan Rosenbrand en Ad van der Sande. Geweldig wat jullie gedaan hebben. Daarom is het een beetje triest dat er zo weinig mensen op afkomen. Zij verdienen beter. De Open Monumentendag verdient beter. Geweldig wat de andere medewerkers gedaan hebben om er toch een dag van boeren, burgers en buitenlui van te maken.

Hieronder vindt u nog een collage van activiteiten en voorwerpen die die dag tentoongesteld werden.

*Rien Visser*



### **Cheryl en Allan Dykstra bezoeken de wilg en het nieuwe monument in aanbouw**

Cheryl en Allan Dykstra uit Australië brengen in juni 2017 een bezoek aan Holland. Allan is de broer van Ina, degene met wie in 2016 een interview is gehouden. Dat interview was de aanleiding tot het verhaal over de wilg, geplant door hun vader Jan Dykstra, geplaatst in 'Bruggeske' 2017, nr. 1 van onze vereniging. Allan werd op 2 februari 1955 in Arnhem geboren en ging op tweejarige leeftijd al naar Australië. Het is de derde keer dat er door hen een bezoek aan Holland gebracht wordt. Naast

het Nationaal Monument Kamp Vught en de TT in Assen bezoeken ze deze keer ook tweemaal het monument bij het veer in Sprang-Capelle. De eerste keer samen met neef Bert Dijkstra en de tweede keer op woensdag 21 juni 2017 met leden van de heemkundevereniging. Cheryl en Allan zijn onder de indruk, en ook dankbaar voor de aandacht die door de heemkundevereniging aan de wilg en daarmee aan de vader van Allan en Ina wordt besteed.

Het is woensdagmorgen 21 juni, de langste dag, met een temperatuurverwachting van boven de dertig graden. Wanneer Cheryl en Allan aan komen rijden, is Koos Nieuwenhuizen al van verre te zien boven op het laatste stukje dijk, dat is overgebleven nadat het project 'Ruimte



voor de rivier' is afgerond. Het is een prachtige morgen, en ook indrukwekkend als herinneringen uit het verleden worden opgehaald.

Koos biedt Allan namens onze vereniging twee conceptexemplaren van het verhaal over de wilg aan. Allan neemt dankbaar het concept van het verhaal over de wilg en zijn planter in ontvangst en zegt toe om, weer thuis in Australië, een exemplaar aan Ina te overhandigen en tevens een stukje te schrijven over hun bezoek aan Holland en het Kapelsche Veer.

Hieronder het verhaal van Allan over hun bezoek aan de 'Weeping Willow'.

De eerste keer dat ik terugkeerde naar mijn geboorteland was in 1971; ik was toen 16 jaar oud. Met mijn moeder en vader maakte ik een drie maanden durende reis met als belangrijkste doel onze familie in Engeland en Nederland te ontmoeten. Wanneer je 16 jaar oud bent, heb je simpele interesses: meiden en bromfietsen. Toch zal ik me die reis mijn hele leven lang herinneren en waarderen. Nadat we terugkwamen in Australië, ging ik natuurlijk voor een leven met een mooie vrouw en compagnon en trouwde met Cheryl. We kregen vier kinderen: drie meiden en een jongen. Ik startte een succesvol stukadoorsbedrijf.



Allan met moeder Dora en vader Jan

Ik heb heel mijn leven, zowel in Engeland als in Holland, een sterke band gehad met mijn vader, en hij nam vaak de tijd om ons te vertellen over zijn leven bij het Capelsche veer. Dus na een leven van werken en het opvoeden van kinderen maakte ik 46 jaar later weer de reis terug naar Holland; deze keer met mijn vrouw Cheryl. Die 46 jaren hebben mijn ogen veel meer geopend en ik zat met veel onbeantwoorde vragen. Na de rondleiding van Anton kregen we een duidelijker beeld van de vele gebeurtenissen rondom de wilg, nadat mijn vader het huis op de dijk verliet.

De weergave van de gebeurtenissen in het verhaal van de wilg door Koos en Anton zijn voor de Dykstra's hier in Australië als een bijzonder voorrecht ervaren. Wij zien het als een speciale erfenis, en ik weet dat mijn vader heel trots zou zijn geweest om deze erfenis te zien.

*Anton van der Galiën en Koos Nieuwenhuizen*

## Archeologie

Archeologie is een beetje een ondergeschoven kindje in onze verenging. Maar daar komt verandering in. In april 2018 organiseren de drie heemkundeverenigingen uit de gemeente Waalwijk een grote archeologietentoonstelling in het Huis van Waalwijk. Het wordt een tentoonstelling die de geschiedenis vertelt van de oorspronkelijke dorpjes en nederzettingen die sinds 1996 samen de gemeente Waalwijk vormen. Bezoekers kunnen als het ware door een groot gedeelte van de in 2010 verschenen canon van Waalwijk wandelen. Met eigen ogen zijn daar allerlei gebruiks- en andere voorwerpen te bekijken die in de loop der jaren in de bodem gevonden zijn.



De voorwerpen zijn hoofdzakelijk afkomstig van de heemkundeverenigingen en het Provinciaal Depot Bodemvondsten. Op de foto is een bodemvondst uit Sprang-Capelle te zien. Misschien is dit wel de enige bekende.

Hebt u misschien in uw eigen tuin of op een andere plek een mooie bodemvondst gedaan? En bent u bereid om die tentoon te stellen? Laat het ons weten! U kunt met mij contact opnemen; telefoon 0416-277386.

*Koos Nieuwenhuizen*





18

9

2

33

20

10

3

35

36

21

4

37

38

22

5

45

26

14

47

48

27

6

49

28

15

50

29

7

51

30

16

52

31

8

53

32

## Wie kent ze?

Hartelijk dank voor jullie reacties. Een aantal problemen zijn opgelost, maar lang nog niet allemaal. De foto is gemaakt in 1937 op een mooie Tweede Pinksterdag. Het koor Hallelujah uit Capelle is een dagje uit geweest en eindigde met dit staatsieportret. Uw reacties hebben 31 namen opgeleverd, dus nog niet iedereen is bekend. Duidelijk is wie de dirigent is. Hij staat in het midden en het is de heer M.C. Rijken, hoofd van de lagere school in Capelle. Hieronder staan de namen van de personen op de foto. Excuses voor de onvolledigheid of verkeerde schrijfwijze, maar dat wordt later wel goedge maakt. En als u de foto zondags onder de koffie nog eens bekijkt, komen er wellicht nog meer namen bovendien.

- |                          |                           |                        |
|--------------------------|---------------------------|------------------------|
| 1. Bets de Rooij         | 19.                       | 37. Teun Dekkers       |
| 2.                       | 20.                       | 38. Woutje Verhagen    |
| 3. Jannie Hey-Rempt      | 21.                       | 39. Koos Bossers       |
| 4. Zusje Paans           | 22.                       | 40.                    |
| 5. Zusje Paans           | 23.                       | 41. Rie Schuller       |
| 6. Dingena Pruijssers    | 24. Van der Schans        | 42.                    |
| 7. Leida de Laat         | 25. Betsie Geenen         | 43. Cor Spierings      |
| 8. Woutje Wervers        | 26. Verhagen-van de Anker | 44. Jan van der Schans |
| 9. Van Barneveld         | 27. Maria de Rooij        | 45.                    |
| 10. Jo Kerst             | 28.                       | 46.                    |
| 11.                      | 29. Geer Kamminga         | 47.                    |
| 12.                      | 30. Rika Spierings        | 48.                    |
| 13. M.C. Rijken          | 31.                       | 49.                    |
| 14. Marja van Drongelen  | 32.                       | 50. Mientje Scheltema  |
| 15. Nicolaas van Ommeren | 33. Quirijns              | 51. Pieter Scheltema   |
| 16. Neeltje van Ommeren  | 34.                       | 52.                    |
| 17. Hendrik Wervers      | 35.                       |                        |
| 18. Koosje Schouten      | 36. Jet Kommers           |                        |

U kunt uw reacties sturen naar de redactie van het 'Kostersluik'. Bel de ontbrekende namen door naar het redactielid van het 'Kostersluik', Koos Nieuwenhuizen, telefoon 0416 - 277386 of stuur een e-mailtje naar [j.nieuwenhuizen80@ziggo.nl](mailto:j.nieuwenhuizen80@ziggo.nl).

Samen maken we zeker deze foto compleet.

Koos Nieuwenhuizen

## Waar is dit en waar was dat?

### Waar was dat?



Ik kon wel merken dat het vakantietijd was, want er waren deze keer niet zoveel inzenders. De foto is de versiering bij de voordeur van Van der Duinstraat 41. Marja de Bie besloot maar weer eens mee te doen en valt gelijk in de prijzen. Het flesje wijn komt naar je toe. De vorige winnaar deed ook weer mee. Hij besepte wel dat het geluk deze keer de andere kant op ging. Maar zo als hij zei: 'Meedoen is belangrijker dan winnen.' Dat zijn nog eens leden van onze heemkundevereniging! Het gaat niet zo zeer om de fles wijn, maar om de kennis van ons dorp. Daarbij steekt Nico Wittebol met kop en schouders boven iedereen uit. Hij doet iedere keer mee en ik denk dat hij elk hoekje en gaatje van ons dorp kent.

### Waar is dit?

We zijn deze keer weer eens in het midden van ons dorp aanbeland. Ik zal een kleine tip geven, anders wordt het wel erg moeilijk. De foto is genomen op de grens van het graafschap Holland en het herogdom Brabant. Dat kan nu niet meer moeilijk zijn.

Bel uw oplossing door naar de redactie van 'Het Kostersluik', p.a. Netty Waarts, tel. 0416-312210 of stuur een e-mailtje naar [nwaarts@home.nl](mailto:nwaarts@home.nl), onder vermelding van 'oplossing puzzel 11.3'. Onder de goede oplossers wordt een fles wijn verloot.



Ad Wagemakers